

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 27.10.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Niina Puolusmäki, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Aleksi Kalenius, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Annamari Asikainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- finanssineuvos Minna Liuttu, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- talousjohtaja Mikko Staff, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Eerik Tarnaala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- talousjohtaja Johanna Sommarberg, KEHA-keskus
- ryhmäpäällikkö Timo Aulanko, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- palvelujohtaja Mika Salo, Uudenmaan TE-toimisto
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- pääsihteeri Hannele Varsa, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- kehittämispäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Tampereen kaupunki
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suomen talouden kasvu on ollut vahvaa kuluvan vuoden alkupuolen aikana ja työllisyys on kasvanut nopeasti. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisiä oli vuoden 2022 elokuussa 30 000 enemmän kuin vuonna 2021 vastaavana aikana. Työllisyysasteen trendiluku oli elokuussa 73,6 prosenttia työttömyysasteen trendiluku 7,1 prosenttia.

Loppuvuodesta maailmantalouden näkymät ovat heikentyneet. Venäjän käymä sota, energiakriisi ja jyrkkä hintojen nousu pitävät yllä epävarmuutta ja heikentävät Euroopan näkymiä. Vuonna 2023 bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan jäävän vaisuksi ja työllisyyden nopea kasvu taittuu.

Hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi 75 prosenttiin ja arviolta 80 000 lisätyöllisen saavuttamiseksi vuosikymmenen puoliväliin mennessä. Merkittäviä toimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi ovat mm. palkkatuen uudistaminen, rekrytointitukioikeilu, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, Työkanava Oy:n perustaminen osatyökykyisten työllistämiseksi, työvoimapalvelujen siirto kuntiin, ohjaamotoiminnan kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotoutuminen ja työperäinen maahanmuutto, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, työkykyohjelman laajennus sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää hallituksen tavoitteita ja niiden saavuttamiseksi toteutettuja toimenpiteitä kannatettavina ja perusteltuina.

Työllisyyden hoito

Talousarviossa ehdotetaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahasi noin 182,9 miljoonaa euroa. Määräraha on yhteensä noin 101,6 miljoonaa euroa alempi kuin vuonna 2022. Muutokset vuoden 2022 talousarvioon selittyvät osin hankkeiden päättymisillä sekä osin rahojen uudelleen kohdentamisella toisille momenteille, mutta muutos merkitsee kuitenkin myös työllisyysmäärärahojen alentumista jonkin verran verrattuna viime vuosiin.

Kohtaanto. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten ja julkisten palveluiden turvaamiseksi. Hallitus ehdottaa useita toimia työmarkkinoiden vaikean kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoittamiin hoiva-avustajakoulutuksiin ehdotetaan noin 10,8 milj. euron lisäystä 1 500 uuden hoiva-avustajan kouluttamiseksi vuosina 2023—2025. Lisäksi valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen ehdotetaan 7,8 milj. euron lisäystä, jonka avulla on tarkoitus kouluttaa 1 000 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2025. Valiokunta pitää työnhakijoiden osaamisen kehittämiseen tähtäviä toimia tärkeinä ja kannatettavina. Valiokunta huomauttaa, että myös muilla kuin sote-aloilla on pulaa osaavista työntekijöistä.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

Toimet työurien pidentämiseksi. Talousarvioon ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti (32.30.55), jonne kootaan 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämisen määrärahoja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalta. Momentilta rahoitetaan uutena palveluna mm. vuonna 2023 alkava yli 55-vuotiaille irtisanotuille tarkoitettu muutosturvakoulutus. Koulutuksen rahoitusta varten uudelle momentille on siirretty työllisyysmäärärahoista 22 miljoonaa euroa

Uusi muutosturvakoulutus ja sen hankinta poikkeavat siitä palveluhankinnasta, jota TE-palveluiden piirissä toteutetaan tällä hetkellä. Muutosturvakoulutus suunnitellaan sen tehokkuuden varmistamiseksi yksilöllisesti ja räätälöidään kunkin irtisanotun tarpeiden mukaiseksi. Tällaisen koulutuksen hankinta lisää palveluhankinnan henkilöstöresurssin tarvetta, ja koulutus on myös hankintakustannuksiltaan kalliimpaa kuin suurille ryhmille tarkoitettun koulutuksen hankinta. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimintaan ohjattujen resurssien riittävyyttä seurataan tarkasti.

TE-palveluiden siirto kunnille. TE-palveluiden järjestämisvastuu on tarkoitus siirtää kunnille vuoden 2025 alusta. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Uudessa palvelurakenteessa yhdistyvät kunnan työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut, minkä odotetaan edistävän työllistymistä tehokkaasti.

Valiokunta kannattaa TE-palveluiden siirtämistä kunnille. Valiokunta kiinnittää huomiota resurssien kohdentamiseen työllisyyden kuntakoikeilun kuntien ja TE-toimistojen välillä ennen tehtävien lopullista siirtämistä ja pitää tärkeänä, että resurssien tarkoituksenmukaista jakautumista seurataan tarkasti.

Digitalisaation kehittäminen

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan Digitalisaation kehittäminen -momentille ehdotetaan myönnettävän 44,5 miljoonaa euroa. Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Valiokunta pitää TE-palveluiden tietojärjestelmien kehittämistä erittäin tärkeänä ja ehdotettujen uudistusten tehokkaan toteutumisen edellytyksenä. TE-hallinnon uudistetut tietojärjestelmäpalvelut on tarkoitus ottaa kokonaisuudessaan käyttöön vuoden 2023 loppuun mennessä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Suomen tavoitteena on tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan elvyttäminen siten, että vuoteen 2030 mennessä tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuus bruttokansantuotteesta olisi neljä prosenttia. Hallituskauden alussa tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuus BKT:sta oli noin 2,8 prosenttia. Korkeimmillaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuus BKT:sta on Suomessa ollut 3,7 prosenttia vuonna 2009.

Hallitus ehdottaa talousarvioesityksessä, että valtion talousarvion mukainen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) on vuonna 2023 yhteensä n. 2,38 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 110 milj. euron laskua verrattuna vuodelle 2022 budjetoituun kokonaissummaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

Suomi ei vielä saavuta 4 prosentin bruttokansantuoteosuutta vaan osuus jää budjetissa 2,85 prosenttiin. Valiokunta tähdentää rahoituksen jatkuvuutta ja ennustettavuutta ja toteaa, että tulevaisuuden talouskasvun ja tuottavuuden sekä työllisyyden nousun vauhdittamisen kannalta on tärkeää edelleen kasvattaa panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi talousarvioesityksessä kohdennetaan 3,5 miljoonan euron määräraha kuntien matalan kynnyksen moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden jatkamiseen. Ukrainasta sotaa paenneiden työllistymisen edellytyksiä parannetaan lisäämällä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin 5,5 milj. euroa ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin. Lisäksi tilapäistä suojelua tai muuta oleskelulupaa hakeneet voivat ehdotuksen mukaan siirtyä työllisyyden kuntakokeilujen piiriin ennen kotikuntaoikeuden saamista. Valiokunta pitää maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukemista tärkeänä ja kannatettavana.

Istanbulin sopimus ja turvakodit

Vuonna 2015 Suomessa voimaan tullut naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Istanbulin sopimus) edellyttää perustettavaksi ”riittävässä määrin” helposti saavutettavia turvakoteja, jotta väkivallan uhreille voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti.

Turvakotipalvelujen koordinointi, ohjaus, arviointi, kehittäminen ja valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluvat Suomessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL). THL valitsee avoimen haun kautta tarpeellisen määrän turvakotipalvelun tuottajia siten, että eri puolilla maata palveluja on saatavilla riittävästi. Toimintaan valtion talousarviossa varattu määräraha asettaa reunaehdot turvakotien ja niiden perhepaikkojen lukumäärälle.

THL:n vuonna 2020 tekemän selvityksen mukaan turvakotien perhepaikkojen tarve Suomessa on noin 262—367 perhepaikkaa. Vuodelle 2022 on pystytty hankkimaan kuitenkin vain 228 perhekotipaikkaa, joiden rahoittamiseen on kohdennettu 25,6 miljoonaa euroa.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen vuodelle 2023 ehdotetaan 24,55 miljoonaa euroa. Tarvittavien 262—367 perhepaikan rahoittaminen edellyttäisi THL:n selvityksen mukaan vuosittaisen määrärahan nostamista 29,6 miljoonasta 36,7 miljoonaan euroon.

Istanbulin sopimuksen ja turvakotilain myötä turvakotiverkostoa on Suomessa järjestelmällisesti kehitetty ja palvelun kattavuutta ja määrää merkittävästi kasvatettu. Turvakotiverkostoa tulee kuitenkin edelleen vahvistaa alueilla, joilta palvelut puuttuvat kokonaan, sekä alueilla, joilla palvelua ei ole tarpeeseen ja asukasmäärään suhteutettuna riittävän hyvin saatavilla, jotta Suomi täyttäisi kansalliset ja kansainväliset veloitteet lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden aikuisten ja lasten auttamiseksi.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

Vuonna 2023 turvakotipalvelujen menot tulevat olemaan suuremmat kuin ehdotettu rahoitus 24,55 miljoonaa euroa. Toiminnan ylläpitäminen on määrärahan riittämättömyydestä huolimatta mahdollista vuosina 2020 ja 2021 myönnettyjen kertaluonteisten (ns.eduskunnan joululahjarahä) siirtomäärärahojen turvin. Tarvittavien uusien turvakotien avaaminen edellyttää kuitenkin pitkäjänteistä rahoitusta. Valiokunta pitää tarpeellisenä ja tärkeänä nostaa asteittain turvakotipalvelujen pysyvää rahoitusta kunnes helposti saavutettavia, laadukkaita turvakoteja on saatavilla riittävästi.

Sukupuolitietoinen budjetointi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on useissa talousarvioehdotuksia ja julkisen talouden suunnitelmia koskeneissa lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota talousarvion sukupuolitietoisien budjetoinnin ja talousarvion tasa-arvovaikutusten arvioinnin tärkeyteen.

Valtiovarainministeriön talousarvioehdotusten laatimismääräys vuodelta 2020 edellyttää, että ministeriöt tekevät pääluokkaperusteluihin yhteenvedon esitykseensä sisältyvistä yhteiskunnallisista sukupuolivaikutuksista. Sukupuolivaikutuksia koskevassa tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen. Valtiovarainministeriö täsmensi tasa-arvoyhteenvetoja koskevaa ohjeistustaan keväällä 2021.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kaikki ministeriöt ovat sisällyttäneet vuoden 2023 talousarvioesityksen pääluokkaperustelujen yleisosaan erikseen otsikoidun kappaleen, jossa on tarkasteltu sukupuolten tasa-arvoa suhteessa määrärahojen jakautumiseen hallinnonalalla. Valiokunta pitää tätä tärkeänä, vaikkakin tarkastelujen laajuus vaihtelee ministeriöittäin.

Valiokunta huomauttaa, että VM:n ohjeet mahdollistaisivat ministeriöille hallinnonalan koko budjetin laatimisen sukupuolitietoisesti sen sjaan, että vain tietyn osan toiminnasta nähdään koskettavan tasa-arvoa. Valiokunta katsoo, että sukupuolitietoista budjetointiä on syytä edelleen kehittää määrätietoisesti ja ministeriöitä velvoittavasti.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetun resurssit

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii myös Suomen kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja valvoo maastapoistamisen täytäntöönpanoa. Lisäksi valtuutetun tehtäviin kuuluu ulkomaalaisten aseman ja oikeuksien seuraaminen ja edistäminen. Valtuutetulle säädettiin myös uusi tehtävä naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana 1.1.2022 alkaen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiala on laaja. Eri tehtäviä yhdistää perus- ja ihmisoikeuksien valvonta ja edistäminen. Yhdenvertaisuusvaltuutettuun otetaan yhteyttä kaikkiin valtuutetun tehtäviin liittyen. Valtuutetun saamat yhteydenotot ovat viisinkertaistuneet vuodesta 2014 vuoteen 2021. Valtuutetun resursseja ei saadun selvityksen mukaan ole kuitenkaan lisätty kuin yhtä henkilötyövuotta vastaavasti huhtikuusta 2022 alkaen.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

Eduskunnan käsittelyssä on vuoden 2023 talousarvioesityksen yhteydessä hallituksen esitys yhdenvertaisuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi (HE 148/2022 vp). Esitykseen sisältyy yhdenvertaisuusvaltuutetulle uusia tehtäviä. Esityksessä on arvioitu lisämääräraharapeeksi vuositasolla 450 000 euroa. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä ehdotetaan lisäykseksi 260 000 euroa, sillä lainmuutosten on määrä astua voimaan 1.6.2023.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on valiokunnalle antamassaan selvityksessä todennut, että yhdenvertaisuuslain valvonnan edellyttämä lisäresurssi nykyisilläkin tehtävillä edellyttäisi noin seitsemän henkilötyövuoden tai noin 630 000—700 000 euron lisämäärärahaa (noin 90 000 euroa/htv) vuosittain.

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on valvoa ns. tasa-arvolain (609/1986) syrjäntäkieltojen ja edistämismuutosten noudattamista. Lisäksi tasa-arvovaltuutettu edistää tasa-arvolain tarkoituksen toteuttamista ja antaa tietoja tasa-arvolainsäädännöstä. Tasa-arvovaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen.

Vuodesta 2005 lähtien on toteutettu useita tasa-arvolain uudistuksia, jotka ovat laajentaneet tasa-arvovaltuutetun toimintakenttää. Uudistusten seurauksena valtuutetun tehtävien ja resurssien välille on kasvanut selkeä kuilu, mikä vaikuttaa muun muassa siihen, että valtuutetun mahdollisuudet valvoa työpaikkojen tai oppilaitoksien tasa-arvosuunnitelmia ovat hyvin rajalliset.

Tasa-arvovaltuutetun toimistossa on työskennellyt kymmenen henkilöä vuodesta 2005 alkaen. Oikeusministeriö on kohdentanut tasa-arvovaltuutetulle määrärahan yhtä henkilötyövuotta varten 1.4.2022 alkaen. Tasa-arvovaltuutettu on valiokunnalle antamassaan selvityksessä todennut, että yhden henkilötyövuoden lisäys ei riitä korjaamaan valtuutetun henkilöresurssien pitkäaikaisista ja akuuttia vajetta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnitti jo vuoden 2018 talousarviosta antamassaan lausunnossa huomiota siihen, ettei tasa-arvovaltuutetun resursseja ole lisätty huolimatta useista toteutuneista lainuudistuksista. Viimeksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota tasa-arvovaltuutetun resursseihin tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta antamassaan mietinnössä TyVM 8/2022 vp — K 1/2022 vp.

Syrjinnän vastaisen lainsäädännön uskottavuuden ja tehokkuuden näkökulmasta on välttämätöntä, että valvovilla viranomaisilla käytössä olevat resurssit mahdollistavat niiden tehtävien hoidon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yhdenvertaisuusvaltuutetulle ja tasa-arvovaltuutetulle osoitetaan riittävät resurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp

Helsingissä 13.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas

varapuheenjohtaja Katja Taimela sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Atte Kaleva kok

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Rami Lehto ps

jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Anders Norrback r

jäsen Ilmari Nurminen sd

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps

varajäsen Mikko Lundén ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä

Hallitukselta on koko vaalikauden ajan odotettu päätöksiä rakenteellisista uudistuksista, työllisyysreformeista sekä talouskasvua vahvistavista uudistuksista. Nämä päätökset hallitus jätti jälleen kerran tekemättä. Hallituksen tekemättä jättäminen on vahingollista Suomen taloudelle ja työllisyyden edistämiseksi.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi talouskasvuun ja työllisyystilanteeseen. Useiden elinkeinojen osalta on ollut käytössä voimakkaita rajoitustoimenpiteitä, mikä on lisännyt lomautuksia ja irtisanomisia. Uusi kasvu edellyttää hallitukselta päämäärätietoista politiikkaa ja reformeja, joilla työllisyysaste nostetaan pohjoismaiselle tasolle. Kärsimme samaan aikaan akuutista osaajapulasta.

Tässä hallitus budjettiriihessään epäonnistui. Hallitus ei ole luonut uskottavaa kuvaa, jolla talouskasvua vauhditetaan ja uusia työpaikkoja luodaan. Aiemmat lupaukset on petetty.

Työllisyyden edistämisen linjaukset

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että hallituksen linjaukset työllisyyden edistämisestä jäävät kauaksi hallituksen itse itselleen asettamista tavoitteista. Hallituksella ei ole uskottavaa näkymää siitä, millä tavalla Suomeen luodaan uusia työpaikkoja.

Mikäli suuntaa ei saada käännettyä, on edessämme velkaantumisen ja näivettymisen tie. Emme voi hyväksyä, että kerta toisensa jälkeen pääministeri Marinin hallitus ei kykene tekemään todellisia työmarkkinauudistuksia.

Kokoomus on esittänyt vaalikauden aikana jokaisessa vaihtoehtobudjetissaan merkittäviä työllisyysuudistuksia, joilla Suomen työllisyysastetta nostetaan. Kokoomus haluaa varmistaa, että Suomi on hyvinvointiyhteiskunta tulevaisuudessakin.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että lisäämällä paikallista sopimista voitaisiin luoda uusia työpaikkoja. Paikallisen sopimisen edistämisen yhteydessä minimiehtojen toteutumisen valvontaa tehostettaisiin. Henkilöstön asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla parannettaisiin lainsäädäntöuudistuksin. Neuvotteluasetelman on oltava tasapainoinen.

Työn on oltava aina sosiaaliturvalla oloa kannattavampaa. Kokoomus porrastaisi ansiosidonnaista työttömyysturvaa siten, että turva on työttömyyden alussa nykyistä parempi, minkä jälkeen tukisumma laskee joko tasaisesti tai portaittain työttömyyden pitkittyessä. Jopa 60 prosenttia työttömyysjaksoista päättyy ensimmäisten kolmen kuukauden aikana. Tuen parantaminen ensimmäisten tukikuukausien aikana parantaa muutosturvaa ja tukee työvoimavirtoja ja siten edelleen tuottavuutta. Tuen porrastamisella on kyselyiden mukaan suomalaisten enemmistön tuki.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Sosiaaliturvaa on uudistettava siten, että kannustinloukkuja puretaan. Kannustinloukkuja on nykyjärjestelmässämme niin toimeentulotuessa kuin yleisessä asumistuessa.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä pitää kannatettavana hallituksen tavoitetta työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi. Hallituksen keinot ovat kuitenkin vielä vaatimattomat. Työperäistä maahanmuuttoa on vauhditettava hallituksen toimenpiteitä voimakkaammin.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että pitkäjänteinen, ennakoitava ja vakaa tutkimus- ja kehitysympäristö on edellytys korkealaatuiselle tutkimukselle ja siihen perustuvalla opetuksella. 4 prosentin BKT-tavoite on vielä kaukana, vaikka tälle on laaja parlamentaarinen yhteisymmärrys.

On tärkeää saattaa voimaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslaki sekä uusi pysyvä T&K-verokannustin. Ilman yksityisen rahoitusosuuden merkittävää kasvattamista emme tule saavuttamaan TKI-tavoitettamme.

Lopuksi

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että pelkät tavoitteet eivät riitä vaan tarvitaan päätöksiä, joilla työllisyysastetta nostetaan. Työllisyysasteen nostaminen on edellytys talouskasvulle. Meidän on myös varmistettava, että Suomi on tulevaisuudessa houkutteleva maa investoida. Tarvitsemme lisää pääomia ja innovaatioita uuden kasvun luomiseksi.

Hallituksen työllisyyspolitiikkaa voidaan luonnehtia kunnianhimottomaksi. Tämä ei ole Suomen eikä suomalaisten etu. On myös ristiriitaista, että hallitus ei päätöksillään tule saavuttamaan itselleen asettamia tavoitteita. Hallitus on jättänyt kaikki työllisyysreformit tekemättä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.10.2022

Arto Satonen kok
Atte Kaleva kok
Ruut Sjöblom kok

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Yleistä

Vuoden 2023 talousarvioesitys on noin 8 miljardia euroa alijäämäinen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämäksi vuonna 2023 arvioidaan 3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tämä alijäämä tullaan kattamaan ottamalla valtiolle lisää velkaa. Suomen Yrittäjien mukaan Suomen talouden merkittävin ongelma on alhainen potentiaalisen tuotannon kasvuvauhti, ja istuvan hallituksen viimeinen talousarvioesitys ei tuo tähän ongelmaan mitään parannusta, mikä ei sinänsä ole yllätys, koska myös aiemmissa talousarvioesityksissä tarjontapuolen reformit ovat jääneet toteutumatta. Kuten hallituksen piiristä on myös todettu, niin jälleen kerran edessä oleva välttämätön sopeuttaminen on ulkoistettu seuraavien hallitusten kontolle.

On kiistatonta, että julkisen talouden rakenteellinen tulojen ja menojen välinen epätasapaino liikkuu 8—10 mrd. euron haarukassa. Mahdollisuudet varautua tuleviin negatiivisiin shokkeihin on jo etukäteen syöty, eivätkä hallituksen puheet aktiivisesta ja vastuullisesta finanssipolitiikasta pidä paikkaansa. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportit ovat jo useamman vuoden ajan kiinnittäneet huomiota vastuuttomaan budjettipolitiikkaan. Uusimman raportin mukaan Suomessa tulisi aloittaa vuosittainen sopeuttamisohjelma, jonka suuruusluokka olisi noin 0,2—0,4 prosenttia BKT:sta. Ei löydy rationaalista perustetta sille, miksi tätä neuvoa ei noudatettaisi. Istuva hallitus ja myös sen edeltäjät ovat kuitenkin ulkoistaneet vastuullisen taloudenpidon seuraaville hallituksille. Jos on ollut suotuisa suhdannetilanne, on todettu kasvun hoitavan ongelmat. Jos taas on ollut heikko suhdannetilanne, on sen todettu olevan väärä aika sopeuttamistoimille. Näin ollen koskaan ei tunnu olevan suotuisa hetki.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa muun muassa Akavan, EK:n, Suomen Yrittäjien ja valtiovarainministeriön huolen siitä, ettei julkinen talous ole kestäväällä pohjalla. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena ja on noin 7,3 mrd. euroa vuonna 2022, 10,1 mrd. euroa vuonna 2023 ja 10,4 mrd. euroa vuonna 2024. Velan BKT-suhde alkaa kasvaa uudelleen vuodesta 2023 lähtien. Julkisen talouden takausvastuiden kasvu on riski. Pidemmällä aikavälillä julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla, koska sen menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa. Hallituksen tulee laatia suunnitelma julkisen talouden tervehdyttämiseksi sekä keskittyä talouden kasvukyvyyn vahvistamiseen ja julkisen talouden tervehdyttämiseen.

Julkisen talouden menot ovat jo monta vuotta ylittäneet tulot ja julkisyhteisöjen bruttovelan, BKT-suhteen arvioidaan nousevan hieman vajaaseen 73 prosenttiin vuoden 2023 aikana. Julkisen talouden tilanteen kipukohta ei ole pelkästään nopea velkaantuminen, vaan myös merkittävät takausvastuut. Valtiontakausten osalta Suomen takaustaso on EU-maiden korkein. Kokonaisuudessaan taloutemme on siis varsin riskiherkkä taloudellisen kehityksen suhteen. Tämäkin korostaa tarvetta varovaisempaan ja vähemmän tuhlailevaan talouspolitiikkaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp Eriävä mielipide 2

Asumisen ja liikkumisen hinta

Energian korkeasta hinnasta seuraava asumisen ja liikkumisen hinnannousu on merkittävin yksittäinen tällä hetkellä inflaatiota nostava tekijä. Vaikka hinnat ovat nousseet Venäjän Ukrainassa aloittaman laittoman hyökkäyssodan myötä, energian hinta Suomessa oli korkea jo ennen sotaa. Taustalla ovat hallituksen toimet, jotka ovat omiaan nostamaan energian hintaa. Hallitus on myös ideologisista syistä jättänyt toteuttamatta muualla Euroopassa toteutettuja toimenpiteitä, kuten polttoaineverojen laskemisen EU:n minimitasolle, joilla muualla on voitu auttaa kansalaisia kustannuspaineissa. Korkeat polttoainehinnat nostavat työmatkojen kustannuksia, heikentävät työnteon ja yrittämisen kannattavuutta sekä muodostavat kannustinloukun työn vastaanottamisessa, jos työpaikka sijaitsee kaukana. Tilanne heikentää yritysten mahdollisuuksia rekrytoida työvoimaa, nostaa niiden kuljetuskustannuksia ja heikentää siten maamme kilpailukykyä.

Korkea sähkön hinta uhkaa myös ajaa sellaiset yritykset, joilla sähkön hinta muodostaa merkittävän osan kustannustasosta, konkurssin partaalle ja uhkaa siten johtaa työpaikkojen menetyksiin. Tilanne on erityisesti maataloustuotannon osalta myös uhka maamme huoltovarmuudelle.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallitus on epäonnistunut energiapolitiikassaan, ja kehottaa hallitusta päättäväisiin toimiin energian hinnan laskemiseksi sekä energiaintensiivisten toimialojen tukemiseksi kriisin yli. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa STTK:n ja SAK:n näkemyksen siitä, että ansiottomia voittoja sähköntuotannossa olisi perusteltua verottaa windfall-verolla, ja kehottaa hallitusta valmistelemaan kansallisen windfall-veron viipymättä.

Työllisyysuimet

EK nostaa esiin lausunnossaan huolen ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin uudistamisesta. Esityksessä oppivelvollisten ja aikuisten rahoitus on tarkoitettu eriyttää. Tämä uhkaa aikuisten ammatillisen koulutuksen rahoitusta ja vie koulutuksen järjestäjiltä kannusteita varmistaa nuorten työllistymiseen tarvitsemat taidot. EK esitti ennen budjettiriihtä hallitukselle hankkeen pysäyttämistä.

Kuntaliitto nostaa esiin huolen työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenojen määrärahaesityksestä vuodelle 2023. Toukokuussa 2022 voimaan tullut pohjoismainen työvoimapalvelumallin resursointi on osoittautunut riittämättömäksi. Kokeilukunnat joutuvat rahoittamaan toimintaansa omista varoistaan pitääkseen yllä lakisääteistä palvelutasoa kuntakokeilussa. Kokeilujen asiakkaiden palvelutarve on yleensä paljon laajempi kuin TE-toimistoissa asioivien, ja pohjoismainen työvoimapalvelumalli lisää palvelujen kysyntää. Resurssien jakoa TE-toimistojen ja kuntakokeilujen välillä ei voi pitää enää oikeudenmukaisena, ja sitä tulisi pikaisesti tarkistaa.

Tapaamiset ja aktiivinen työvoimapolitiikka lisäävät merkittävästi palvelujen käyttöä, joka tulee näkymään täysimääräisesti vuonna 2023. Vuodelle 2023 on kuitenkin varattu palveluihin merkittävästi vähemmän (yli 100 milj. euroa) määrärahaa kuin vuoden 2021 toteuma oli. Kuntaliitto pitää tätä kehityssuuntaa huolestuttavana ja näkee sen jopa vaarantavan työllisyyspolitiikalle asetetut tavoitteet.

Valiokunnan lausunto TyVL 15/2022 vp
Eriävä mielipide 2

TE-palvelut ovat siirtymässä kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa. Kun kunnat valmistautuvat vuosien 2023 ja 2024 aikana TE-palvelu-uudistukseen, on niille turvattava suunnittelu- ja valmistelutyöhön sekä uudistuksen toimeenpanoon riittävät taloudelliset resurssit samoin kuin tehtiin sote-uudistuksessa. Kustannuksia syntyy mm. työllisyysalueiden organisoinnista, ict- ja tiedonhallintajärjestelmien muutoksista, tilakustannuksista sekä palkkaharmonisoinnista. Valtion talousarviossa tulisi huomioida TE2024-muutoksesta jo vuonna 2023 kunnille aiheutuvat kustannukset.

Uudenmaan TE-toimisto kiinnittää huomiota siihen, että valtakunnallisen työttömyysturva-vastuualueen toiminnan vaativaa lisäresurssia ei talousarvioesityksessä ole huomioitu. Huomattavaa työvoimapolitiittista harkintaa vaativien työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen keskitettiin 1.10.2021 alkaen Uudenmaan TE-toimiston työttömyysturva-vastuualueelle. Uudenmaan TE-toimisto haluaa myös kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Työkykyohjelman rahoitus on loppumassa, vaikka osatyökykyisten asiakasryhmä on tähän saakka ollut hallituksen erityisten toimenpiteiden kohteena. Myös Työkykyohjelmaan liittyvä rahoitus työkykykoordinaattorien palkkaamiseksi on jäämässä määräaikaiseksi, mikä on Uudenmaan TE-toimiston mielestä väärän suuntainen ratkaisu, ja tämän rahoituksen tulee olla vakituista rahoitusta.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä yhtyy esitettyihin huoliin ja kehottaa hallitusta lisäämään TE-palveluille vuodelle 2023 työvoimapalvelujen uudistuksista aiheutuneita lisäresurssitarpeita vastaavan rahoituksen. Samoin hyvinvointialueiden palkkaharmonisaation toteuttamiseen tulee taata budjetissa riittävä rahoitus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.10.2022

Rami Lehto ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Mikko Lundén ps